

میلیارد دلار رسیده و این رقم برای ۹ ماهه نخست سال ۸۸ معادل ۳۶/۷۴ میلیارد دلار اعلام شده است و این در حالی است که میزان صادرات غیرنفتی ما در همین مدت، تنها ۱۴/۷ میلیارد دلار بوده است. بر اساس گزارش‌های گمرک، میزان افزایش واردات طی سال‌های ۸۰ تا ۸۷ حدود ۳ برابر افزایش یافته که این میزان بسیار بیشتر از افزایش صادرات بوده است. شکاف بین واردات و صادرات در دهه ۸۰ نه تنها کاهش نیافته، بلکه به جز سال ۸۲ روند افزایشی را دنبال کرده، به طوری که این اختلاف در سال ۸۷ به ۳۷/۶۷ میلیارد دلار رسیده است.

تهدید تولید و اشتغال

همواره بین مصرف کالاهای خارجی و واردات از یک سو و توسعه تولید داخلی و اشتغال از سوی دیگر ارتباط معناداری وجود دارد. افزایش بدون برنامه‌ریزی و غیرکارشناسانه واردات کالا و خدمات و مصرف کالاهای خارجی باعث می‌شود تولید داخلی و به تبع آن فرصت‌های شغلی با بحران روبه‌رو شوند.

یکی از مهمترین پیامدهای افزایش حجم واردات در دو سال گذشته کاهش میزان تولید داخلی و به دنبال آن بالا رفتن آمار بیکاری به ویژه در حوزه تولید بوده است. مطابق تازه‌ترین آماری که رییس اداره طرح‌های آماری وزارت کار و امور اجتماعی ارائه کرده است، از تمامی جمعیت در سن کار

- تزریق درآمدهای نفتی به بخش تولید کشور به جای روی آوردن به واردات گسترده، خصوصاً در مواقع افزایش قیمت نفت و در واقع ایجاد ساختارهای پایدار تولید و عرضه داخلی
- ایجاد فضای مناسب برای سرمایه‌گذاری در بخش تولید و جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی
- کنترل دقیق و کامل بر روی کالاهای تولیدشده در داخل کشور و ملزم کردن تولیدکنندگان به رعایت استانداردهای بین‌المللی و حرکت به سمت توسعه صادرات
- کاهش پیچیدگی‌های اداری، کمک به تولیدکنندگان در مواجهه با بحران‌ها، تقدیرهای دوره‌ای از تولیدکنندگان برتر و بخشودگی‌های مالیاتی
- ایجاد خلاقیت و ابتکار، پشتیبانی از طرح‌های نوآورانه و ارائه امکانات لازم برای به تولید انبوه رسیدن این ایده‌ها و در نظر گرفتن سلیق جوانان در تولیدات داخلی.
- در این راستا جهت اجرای هرچه مطلوب‌تر این راهکارها ابتدا لازم است اقداماتی برای تغییر تمایل مصرف‌کنندگان داخلی به سمت کالاهای داخلی صورت گیرد که از آن جمله می‌توان به نهادینه کردن فرهنگ مصرف کالاهای داخلی، آگاه کردن مردم با پیامدهای مصرف کالاهای خارجی، افزایش کیفیت کالاهای داخلی، کاهش واردات و مبارزه با پدیده قاچاق اشاره کرد. ■

- بالا بودن میل به مصرف کالاهای وارداتی به دلیل کیفیت بالاتر
- چرخه بیکاری و فقر در نواحی مرزی
- وضع ممنوعیت‌های مقداری و محدودیتی بر ورود برخی از کالاها
- عدم رعایت قانون مقررات صادرات و واردات و قانون امور گمرکی از سوی برخی نهادها و سهولت ورود کالاها از برخی مبادی قانونی
- از بین رفتن کشاورزی به دلیل خشکسالی‌های اخیر و هجوم کشاورزان به تجارت کوله‌بازی.
- در این راستا می‌توان راهکارهای دیگری را هم برای به حداقل رساندن قاچاق و همچنین کاهش روند فعلی واردات ارائه داد که عبارتند از:
- کنترل کامل و دقیق بر مرزهای کشور
- افزایش جریمه‌ها و شدت دادن به برخورد قضایی و اکتفا نکردن به جریمه‌های مالی
- ساده‌سازی قوانین واردات و کم کردن پیچیدگی‌های اداری و همچنین کاهش تعرفه‌ها جهت تشویق واردکنندگان به واردات قانونی و کاهش ورود قاچاق
- ایجاد صنایع و کارخانجات تولیدی در مناطق مرزی و ایجاد زمینه‌های اشتغال برای جوانان این مناطق که ضمن کاهش بیکاری، سبب کم‌رنگ شدن تجارت کوله‌بازی و همچنین تشویق مردم این مناطق به مصرف کالای داخلی می‌شود.

واردات بی‌برنامه

شیر یا خط: واردات یا قاچاق

واردات نکوهیده نیست، اما به شرطها و شروطها. اگر قرار باشد با واردات بی‌رویه و بی‌برنامه به تولید داخل ضربه بزنیم، انگار قاچاق را شایع کرده‌ایم.

با واردات بیش از ۵۰۰ میلیارد دلار، نمودی از این واقعیت هستند. بنابراین، اگر نفس واردات از درون اقتصاد نشأت گرفته باشد به منزله شکوفایی اقتصاد محسوب می‌شود، اما آنچه در مورد کشورمان مصداق دارد، کاملاً برعکس است. بر اساس آمارهای رسمی کشور، ارزش واردات در سال ۸۷ به رقم ۵۵/۶۳

نفس مصرف کالاهای خارجی را نمی‌توان امری منفی در اقتصادی که خواهان تعامل با اقتصاد جهانی و در جهت حداکثر نمودن تولید و رفاه شهروندان است تلقی نمود، بلکه باید به جهت‌گیری درست و آینده‌نگری در واردات اهتمام ورزید تا چالش‌های پیش روی اقتصاد را به فرصت تبدیل نمود. واردات، نمودی از مصرف کالاهای خارجی در یک کشور است و به همین دلیل برای شناسایی اثرات مصرف بی‌رویه کالاهای خارجی، به بررسی اثرات واردات می‌پردازیم.

میلیارد دلار

واردات و صادرات غیرنفتی

سال	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸*
واردات	۱۸/۱۱	۲۲/۲۷	۲۶/۵۰	۳۵/۳۸	۳۹/۷	۴۱/۴۰	۴۸/۴۲	۵۵/۶۳	۳۶/۷۴
صادرات غیرنفتی	۴/۲۲	۶/۴۰	۵/۹۷	۶/۸۴	۱۰/۴۷	۱۵/۳۰	۱۶/۳۰	۱۷/۹۶	۱۴/۷۰
شکاف میان واردات و صادرات	۱۳/۸۹	۱۵/۹۷	۲۰/۵۳	۲۸/۵۴	۲۹/۲۳	۲۶/۱۰	۳۲/۱۲	۳۷/۵۶	۲۲/۰۴

* آمار ۸۸ بر مبنای اطلاعات ۹ ماهه سال جاری است. استخراج: «اقتصاد ایران» از گمرک ایران و کره

بررسی اقتصاد کشورهای بزرگ، نشان‌دهنده ارقام بسیار بالای واردات و متناسب با اقتصاد این کشورها است. آمریکا با واردات سالانه بیش از هزار و ۴۰۰ میلیارد دلار یا آلمان، ژاپن و کره

کشور، ۴۱/۵ درصد افراد شاغل و یا در جست و جوی شغل هستند. به این ترتیب ۵۸/۵ درصد افراد نه شاغل هستند و نه به دنبال کار می‌باشند. بر اساس برآوردهای انجام شده، هر یک میلیارد دلار واردات باعث حذف ۱۰۰ هزار فرصت شغلی در کشور می‌گردد. در این میان بیکاری جوانان ابعاد نگران‌کننده‌ای پیدا کرده که بی‌شک پیامدهای بسیار مخربی را به دنبال دارد و جامعه را با مسایل و مشکلات عدیده فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی روبه‌رو می‌کند.

سهم واردات از محصول ناخالص داخلی

سهم واردات از محصول ناخالص داخلی گویای بسیاری از واقعیات اقتصاد ملی یک کشور است، به طوری که هر چه این نسبت بزرگتر باشد، نشان‌دهنده خروج قسمت بیشتری از درآمد ناخالص داخلی کشور خواهد بود که البته این امر لزوماً نمی‌تواند به عنوان یک جریان منفی تلقی گردد.

نکته حایز اهمیت این است که ترکیب سبد کالاهای وارداتی و جهت‌گیری آن چگونه بوده است؟ در این سبد، سهم کالاهای مصرفی، مواد اولیه و واسطه‌ای و کالاهای سرمایه‌ای از یکدیگر تفکیک می‌شوند. مسلماً اگر سهم کالاهای مصرفی در این سبد بیشتر باشد، می‌تواند در بلندمدت از منظر انباشت سرمایه تولیدی اثرات سوئی به جای بگذارد، هر چند که در کوتاه‌مدت موجب افزایش رفاه ملی می‌گردد. از طرف دیگر، اگر سهم کالاهای سرمایه‌ای، مواد اولیه تولید - به ویژه مواد اولیه تولیدات صادراتی - و کالاهایی که مجدداً صادر می‌شوند بیشتر باشد، نه تنها اثرات منفی بر روی اقتصاد ملی نخواهد گذاشت، بلکه به انباشت سرمایه، افزایش تولید و نهایتاً ارتقای رفاه ملی نیز خواهد انجامید.

سهم واردات از GDP کشور در سال ۲۰۰۰ برابر ۱۷/۴۳ درصد بوده که بر اساس بررسی‌های واحد تحقیقات «اقتصاد ایران»، این رقم در پایان سال ۲۰۰۷ به ۳۵/۱۸ درصد رسیده است. نکته حایز توجه آن است که این نسبت برای چند کشور با ساختار اقتصادی مشابه، طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۵ روند نسبتاً ثابتی را داشته است.

را از کالایی به کالایی دیگر منتقل کنیم، قادر به جلوگیری از تورم و ساماندهی بازار نخواهیم بود. کنترل رشد نقدینگی، جلوگیری از رشد زیاد بودجه و نظارت بر شیوه‌های تأمین مالی، راهکارهای مقابله با تورم هستند.

کاهش سطح سرمایه‌گذاری

بر اساس اصول اقتصادی، سرمایه‌گذاران در پی بازاری هستند که سرمایه‌گذاری در آن، علاوه بر بازگشت اصل سرمایه، سود مناسبی را هم به همراه داشته باشد.

در شرایطی که رویکرد یک کشور به واردات باشد و مردم آن جامعه مصرف کالاهای خارجی را بر کالاهای داخلی ترجیح دهند، بسیاری از صنایع با ورشکستگی روبه‌رو می‌شوند. سرمایه‌گذارانی که در بخش تولید سرمایه‌گذاری کرده‌اند، سعی در خروج سرمایه خود خواهند داشت و سرمایه‌گذاران جدید نیز تمایلی برای ورود به عرصه سرمایه‌گذاری در آن کشور نخواهند داشت. به دنبال این امر بعید نخواهد بود که آنها هم جایی خارج از مرزهای این کشور را برای سرمایه‌گذاری جست‌وجو کنند.

آسیب‌پذیری از بحران‌های بین‌المللی

به هر میزان که یک کشور وابستگی بیشتری به مصرف کالاهای خارجی و واردات داشته باشد، آسیب‌پذیری آن کشور در مقابل بحران‌های اقتصادی در نظام بین‌الملل بیشتر خواهد بود. اگر کشور وابستگی زیادی به واردات کالاهای مصرفی ضروری داشته باشد، در مواقع ایجاد بحران‌های جهانی، مشکلات معیشتی و اقتصادی گریبان‌گیر آن جامعه خواهد شد و در رفع نیازهای اساسی جامعه، همانند مواد غذایی، دچار مشکلات زیادی می‌شود. اگر این وابستگی، بیشتر در زمینه کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌گذاری باشد، در مواقع بروز این حوادث، طرح‌های عمرانی و صنعتی این کشور دچار وقفه خواهند شد.

بنابراین مصرف‌کنندگان کالاهای خارجی همواره منافع کوتاه‌مدت و سطحی خود، یعنی قیمت ارزان و کیفیت بالا را در نظر می‌گیرند، اما از منافع بلندمدت خرید کالای داخلی که ایجاد اشتغال برای فرزندان‌شان و تولید ثروت و رفاه است، غافل هستند. کیفیت مطلوب، قیمت مناسب و ارایه خدمات اطمینان‌بخش پس از فروش از جمله مؤثرترین راهکارها برای جلب نظر مردم به مصرف کالاهای داخلی هستند که باید با جدیت از طرف تولیدکنندگان مورد توجه قرار گیرند. ■

بررسی‌های انجام شده در اقتصاد ایران نشان می‌دهند که در هر دوره‌ای که قیمت نفت افزایش یافته، میزان واردات کشور سیر صعودی را طی کرده است. در سال ۸۶ که قیمت نفت دچار جهش عظیمی شد و به بالای ۱۰۰ دلار رسید، میزان واردات کشور نیز نسبت به سال ۸۲ دو برابر شد. زمانی که قیمت نفت به صورت چشمگیر افزایش می‌یابد، ارزهای وارد شده به کشور ناشی از فروش سرمایه‌های ملی، دوباره به سمت خارج از مرزها

سرازیر می‌شوند و در این شرایط است که می‌توان گفت کشورهای صادرکننده کالا به کشور ما، عواید بیشتری از افزایش قیمت نفت دریافت می‌کنند.

واردات راه چاره کنترل تورم نیست

در شرایطی که درآمدهای نفتی افزایش چشمگیری می‌یابند، به دلیل وارد شدن حجم بالایی از ارز به داخل کشور که به افزایش حجم نقدینگی، اجرای طرح‌های عمرانی و ارایه بودجه انبساطی از طرف دولت می‌انجامد، شاهد افزایش تورم در کشور خواهیم بود. معمولاً در چنین شرایطی دولت تصمیم به افزایش واردات می‌گیرد تا افزایش قیمت‌ها را کنترل کند. دولت شروع به آزادسازی واردات و کاهش تعرفه وارداتی کالاهایی می‌کند که دچار افزایش قیمت شده‌اند، اما وقتی با کاهش تعرفه‌ها، کاهش گرانی برخی کالاها را دنبال می‌کند، در واقع به ریشه اصلی مشکل توجه نکرده است.

تورم و واردات

اگر برای مقابله با تورم از طریق اجرای سیاست‌های تنظیم بازار، افزایش قیمت

سال	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸*
واردات	۳۵/۳۸	۳۹/۷	۴۱/۴	۴۸/۴۲	۵۵/۶۳	۳۶/۷۴
نرخ بیکاری	۱۰/۳	۱۱/۵	۱۱/۳	۱۰/۵	۱۰/۴	۱۱/۴
نرخ تورم	۱۵/۲	۱۰/۴	۱۱/۹	۱۸/۴	۲۵/۴	۱۸/۴

* آمار ۸۸ بر مبنای اطلاعات ۹ ماهه سال جاری است. استخراج: «اقتصاد ایران» از اتاق بازرگانی